

УДК 811.161.2'367.5

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-3-31>**Ольга ТУРКО,***orcid.org/0000-0002-4178-0483*

кандидат філологічних наук, доцент,

завідувач кафедри філологічних дисциплін початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) o.turko@tnpu.edu.ua**ФОРМАЛЬНО-ГРАМАТИЧНІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ЧИННИКИ
МОДЕЛЮВАННЯ ПРОСТИХ РЕЧЕНЬ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ**

У статті проаналізовано процес моделювання речень в українській мові як взаємодія формально-граматичних і комунікативних чинників. Встановлено діалектичний зв'язок між мовою, мисленням, об'єктивною дійсністю та інтенцією мовця, що впливає на синтаксичну структуру висловлювань. Граматичні характеристики речення забезпечують його коректну структурну організацію, комунікативні чинники визначають способи передачі інформації та актуалізацію ключових елементів висловлення. Розглянуто вплив морфологічних і синтаксичних категорій на структуру речення, зокрема порядку слів, форм дієслова, засобів вираження предикативності. Зазначено, що комунікативні потреби мовця спричиняють варіативність синтаксичних конструкцій, що дозволяє адаптувати мовлення до контексту комунікації. Закцентовано на поєднанні формально-граматичного підходу (зокрема теорії валентності) та комунікативного аналізу, що дає змогу досліджувати речення як динамічну мовну одиницю. Також виявлено вплив когнітивної лінгвістики та дискурсивного аналізу на вивчення мовленнєвої діяльності.

Особливу увагу приділено комунікативній інтенції як ключовому фактору моделювання речень. Проаналізовано її трактування у різних наукових парадигмах: герменевтичній, прагматичній, феноменологічній та когнітивно-дискурсивній. Досліджено, як мовні засоби використовуються для реалізації інтенцій мовця в конкретних комунікативних ситуаціях.

Вказано на соціокультурні чинники, що впливають на комунікативну інтенцію, зокрема вікові, гендерні, соціально-рольові аспекти, а також стереотипні комунікативно-поведінкові моделі мовця. Виявлено, що процес моделювання речень є результатом поєднання граматичних норм із комунікативними потребами мовця. Такий підхід сприяє кращому розумінню синтаксичної організації української мови в різних дискурсивних умовах і має значний потенціал для застосування в комп'ютерній лінгвістиці, автоматичному синтаксичному аналізі та методах розпізнавання мовлення.

Ключові слова: формально-граматичні чинники, комунікативні чинники, комунікативна інтенція, комунікативна компетентність, модель речення.

Olha TURKO,*orcid.org/0000-0002-4178-0483*

PhD in Philology, Associate Professor,

Head of the Department of Philological Disciplines of Primary and Preschool Education

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University

(Ternopil, Ukraine) o.turko@tnpu.edu.ua

**FORMAL-GRAMMATICAL AND COMMUNICATIVE FACTORS
OF MODELLING SIMPLE SENTENCES IN UKRAINIAN**

The article analyses the process of sentence modelling in the Ukrainian language as an interaction of formal grammatical and communicative factors. The article establishes a dialectical relationship between language, thinking, objective reality and speaker's intention, which affects the syntactic structure of sentences. The grammatical characteristics of a sentence ensure its correct structural organisation, while communicative factors determine the ways of information transfer and actualisation of the key elements of the sentence. The influence of morphological and syntactic categories on the sentence structure, in particular, word order, verb forms, and means of expressing predicativity, is considered. It is noted that the communicative needs of the speaker cause a variety of syntactic constructions, which allows to adapt the speech to the context of communication. The article focuses on the combination of the formal grammatical approach (in particular, the theory of valence) and communicative analysis, which allows to study the sentence as a dynamic linguistic unit. The influence of cognitive linguistics and discourse analysis on the study of speech activity is also considered.

Particular attention is paid to communicative intention as a key factor in sentence modelling. Its interpretation in different scientific paradigms is analysed: hermeneutical, pragmatic, phenomenological and cognitive-discursive. It is investigated how linguistic means are used to realise the speaker's intentions in specific communicative situations.

The article points out the socio-cultural factors that influence the communicative intention, in particular age, gender, social and role aspects, as well as stereotypical communicative and behavioural models of the speaker. It has been found that the process of sentence modelling is the result of a combination of grammatical norms and the speaker's communicative needs. This approach contributes to a better understanding of the syntactic organisation of the Ukrainian language in different discourse conditions and has significant potential for application in computational linguistics, automatic parsing and speech recognition methods.

Key words: formal grammatical factors, communicative factors, communicative intention, communicative competence, sentence model.

Постановка проблеми. У моделюванні речення увиразнюється діалектичний зв'язок мови, мислення, об'єктивної дійсності, інтенції мовця. Граматичні характеристики речення забезпечують його коректну структурну організацію, тоді як комунікативні чинники впливають на способи передачі інформації, актуалізуючи ті чи ті елементи висловлення. Граматична структура речення визначається морфологічними та синтаксичними категоріями, зокрема порядком слів, формами дієслова, способами вираження предикативності та ін. Комунікативні чинники впливають на вибір синтаксичних конструкцій, а також визначають спосіб розташування слів у реченні. Поєднання граматичних норм та комунікативних потреб мовця призводить до варіативності синтаксичних структур. Так, порядок слів у реченні може змінюватися залежно від інформаційної структури висловлення. Крім цього, комунікативне завдання впливає на вибір способу вираження предикативності та засобів підкреслення ключових смислових елементів. Взаємодія формально-граматичних і комунікативних чинників відіграє визначальну роль у процесі моделювання речень української мови. Граматична правильність забезпечує синтаксичну коректність конструкцій, комунікативні фактори впливають на організацію висловлення відповідно до інтенції мовця. Дослідження в цій галузі сприяють кращому розумінню закономірностей синтаксичної організації речень у різних дискурсивних умовах.

Аналіз досліджень. Формально-граматичний підхід (С. Смаль-Стоцький, Ф. Гартнер, О. Потєбня, М. Шатух, Н. Іваницька, І. Чередниченко, І. Слинко, Н. Гуйванюк, М. Степаненко, Т. Слободинська та ін.) до аналізу реченнєвої структури дав змогу визначити підмето-присудкові конструкції, моделі простого та складного речення, що стало основою для створення універсальних синтаксичних моделей. На основі цього підходу сформувалася теорія валентності (Л. Теньєр), яка дозволяє моделювати речення через обов'язкові та факультативні актанти дієслівного присудка. Цей метод успішно застосовується в комп'ютерній лінгвістиці та автоматичному синтаксичному аналізі. Водночас було закладено основу для розро-

блення методів автоматичного розпізнавання та синтезу мови (його принципи використовуються у створенні граматичних процесорів та штучного інтелекту).

Доповнює та поглиблює концептуальні положення про моделювання структури речень у формально-граматичній парадигмі комунікативний підхід (Дж. Остін, Дж. Серль, З. Вендлер, О. Бондарко, А. Загнітко, І. Вихованець, Ф. Бацевич, Л. Марчук, С. Шабат-Савка та ін.), сприяючи розширенню уявлень про структуру речень та їх функціонування в мовленні, дає змогу зняти вузьке обмеження, яке накладає тільки граматична форма, дослідити мову в реальних умовах її використання, де кожне речення – це не тільки ланка в граматичній системі, але й інструмент досягнення комунікативних цілей.

Мета статті – виявити вплив формально-граматичних та комунікативних чинників на процес моделювання простих речень в українській мові.

Виклад основного матеріалу. «В організації речення, в його багатоаспектності проявляється складний взаємозв'язок мови, мислення, об'єктивної дійсності, яка відображається у свідомості людини» (Крига, 1997: 77). Тобто структура мови організовується не лише для опису зовнішнього світу, але й для того, щоб відобразити сприйняття цього світу через призму людського досвіду та внутрішнього світу індивіда, що підкреслює домінантність *антропоцентричності* мовно-мовленнєвих процесів, котрі тісно пов'язані з екстралінгвістичними чинниками.

Мова не є нейтральним засобом передачі фактів, а завжди включає у себе інтерпретацію реальності, що здійснюється крізь призму людських уявлень, емоцій. Кожен граматичний елемент має значення, яке обирається та змінюється через досвід мовця, його потреби і соціальний контекст. Мовні структури й інтерпретують об'єктивну реальність, і виявляють особливості свідомості людини, її внутрішні процеси. Зокрема порядок слів у реченні, акцентуація певних частин речення, інтонація – все це служить для вираження того, що для мовця є важливим, цікавішим або більш значущим у конкретному контексті.

Синтаксична організація речення є відображенням того, як людина організовує свій досвід, який рівень комунікативної компетентності має, якими знаннями володіє. Члени речення, їх порядок та взаємозв'язки є не лише формально-граматичними одиницями, але також визначають, як інформація сприймається та інтерпретується через когнітивні процеси людини. Так, ускладнення речення або зміна його структури може свідчити про прагнення мовця висловити складніші думки, підкреслити важливість певної інформації або передати емоційну забарвленість.

Зумовлює та організовує моделювання реченневих структур *комунікативна інтенція*, що витлумачується у різних наукових парадигмах під спільним знаменником – намір мовця у процесі спілкування. Зокрема в герменевтичному підході (Г.-Г. Гадамер) крізь призму інтерпретації тексту та мовлення; у прагматичному підході (Дж. Остін, Г. П. Грайс) як дія, що має перлокутивний ефект (вплив на слухача), у теорії кооперації та імплікативного змісту висловлювань, де комунікативна інтенція може містити прихований сенс; у феноменологічному підході (Е. Гусерль, М. Мерло-Понті) як частина загальної інтенціональності свідомості; у деконструктивістському підході (Ж. Дерріда) як постійно змінювана категорія, зумовлена інтепретацією.

На когнітивну природу комунікативної інтенції вказує О. Заболотська, зазначаючи, що це «психічний стан і когнітивний конструкт, що визначається мотивом і метою, як задум мовця на ґрунті вольової установки, який знаходить відображення у висловленнях, які становлять створюваний автором текст» (Заболотська, 2015: 176).

О. Селіванова розглядає комунікативну інтенцію в межах когнітивно-дискурсивної парадигми лінгвістики як цілеспрямованість комунікативного акту, що реалізується через мовленнєві стратегії та тактики, визначає вибір мовних засобів та формується в процесі дискурсу (Селіванова, 2006).

Мовознавче тлумачення комунікативної інтенції з урахуванням прагматичних та філософських теорій подає С. Шабат-Савка: «Амбівалентна антропозорієнтована категорія, що репрезентує інтенційні потреби мовця за допомогою синтаксичної синтаксеми» (Шабат-Савка, 2013: 105). Тобто комунікативна інтенція є двозначною, оскільки одна й та ж форма може виконувати різні функції залежно від контексту. Інтенція орієнтована на суб'єктивний досвід мовця та його сприйняття реальності. Синтаксичні одиниці, через граматичні форми, виражають бажання, сумніви, питання, накази чи ствердження, зміню-

ючи фокус й акценти в реченні. Контекст і соціальні умови також визначають реалізацію інтенції в кожній ситуації. Комунікативна інтенція є ключовим елементом, що організовує синтаксичну структуру речення, виявляється через синтаксеми, котрі надають висловлюванню відповідної форми залежно від комунікативної мети мовця. Цей процес є результатом поєднання суб'єктивних інтенцій мовця з об'єктивними можливостями мови, що дозволяє створювати багатофункціональні й гнучкі мовні структури, які точно відповідають потребам конкретної мовленнєвої ситуації.

Відтак А. Олійник надає комунікативній інтенції місце складової ланцюга «адресант – інтенція – текст – адресат – декодування – вплив» (Олійник, 2010: 32).

С. Шабат-Савка з огляду на соціокультурні чинники виділяє такі типи комунікативних інтенцій: «інтенції, зумовлені соціально-рольовим статусом комунікантів; інтенції, позначені впливом гендерного чинника; інтенції, зумовлені віковими характеристиками спілкувальників; інтенції, зумовлені стереотипними комунікативно-поведінковими потребами мовця» (Шабат-Савка, 2013: 44).

Ключові чинники моделювання реченнєвої структури (рис. 1), спричинені комунікативною інтенцією у призмі антропоцентричності мови, включають кілька основних аспектів, що визначають організацію мовленнєвих одиниць:

- інтенційні потреби мовця – прагнення передати конкретну інформацію, емоції чи наміри, наприклад, *Пахне спекою, полем і жнивом...* (М. Левицький) (мовець прагне передати атмосферу певного місця, часу, зосереджуючи увагу на ароматах, що викликають асоціації з теплом, природою та сезонними змінами. Тут головним є не просто опис запаху, а й передача емоційного забарвлення цих відчуттів, що, своєю чергою, може викликати у слухача певні почуття (ностальгію, спокій або інші асоціації));

- контекст комунікації – врахування соціальних, культурних та ситуаційних факторів, що визначають, як саме буде побудована структура речення, наприклад, *«Позволь, чесний батьку, – заговорила Мирослава тремтячим голосом, – сказати поперед усього, що син твій живий і здоров»* (І. Франко) (враховуємо, що мова йде про взаємодію між персонажами в певній соціальній ролі, тому Мирослава звертається до батька з повагою, використовуючи слова «чесний батьку», що вказує на соціальні норми того часу; Мирослава говорить в момент великої емоційної напруги, обирає певні граматичні конструкції (звертання, паузи, інтонування), щоб передати емоційний стан);

– мислення і сприйняття світу – структура речення часто відображає те, як мовець сприймає навколишній світ, його внутрішні переживання та когнітивні процеси, наприклад, *Як землю-неньку вирвали з темниці, Чи не гласив ти: «Слава і хвала!» – Тепер ревуть зневірені та ниці: «Нащо нам воля? В ній причина зла...»* (О. Герман) (фраза «як землю-неньку вирвали з темниці» передає внутрішнє сприйняття події як болючого, насильницького акту; використання фрази «ревуть зневірені та ниці» підкреслює емоційний стан мовця – зневіру, розчарування; фраза «чи не гласив ти: „Слава і хвала!“» відображає роздуми і питання мовця про минуле, сумнів щодо правильності своїх дій чи ідей, як мовець когнітивно аналізує свою ситуацію і свої вчинки в контексті подій;

– граматичні ресурси мови, які втілюють інтенції в конкретні мовні форми, наприклад, *Де ж наші славні Вероніки?..* (О. Герман) (уживання питального слова «де» свідчить про те, що мовець шукає відповідь або висловлює своє здивування щодо відсутності особи чи явища, частка «ж» у цьому контексті надає емоційного забарвлення, підкреслюючи здивування, емоційне напруження, створює ефект підсилення запитання, додаючи емоційне навантаження, яке надає інтенції глибини);

– амбівалентність інтерпретацій – одна й та ж граматична форма може нести різні значення залежно від контексту, що дозволяє гнучко адаптувати мовленнєву структуру до змінюваних умов комунікації, наприклад, *«Воскрес!?!» – Ще в тихій недовірі Прошепотіла Магдалина; «Воскрес! Воскрес!!!» – безперестанку Вклі дзвони благовістю линуць* (О. Герман) («Воскрес!?!» – у цьому

випадку знак питання та інтонація виражають сумнів і недовіру, *«Воскрес! Воскрес!!!»* – з іншого боку, тут та ж сама форма без питального знака, але з кількома знаками оклику набуває зовсім іншого значення – радісного, урочистого підтвердження).

Лексико-граматичні та виражальні засоби впливають на форму висловлення, дозволяючи мовцю реалізувати свою комунікативну інтенцію. Контекст і рівень комунікативної компетентності мовця визначають вибір лексико-граматичних і виражальних засобів мови, що формують конкретне висловлення. Комунікативна інтенція впливає на вибір лексико-граматичних і виражальних засобів, котрі реалізуються відповідно до контексту ситуації та рівня комунікативної компетентності мовця, що в підсумку забезпечує ефективну комунікацію на формально-граматичному та комунікативному рівнях.

Комунікативна інтенція та комунікативна компетентність забезпечують успішну передачу повідомлення. Іntenція визначає, що мовець хоче досягти, а компетентність дозволяє реалізувати це в найбільш ефективний спосіб. *«Комунікативна компетентність – здатність людини за допомогою мовних знань, системи психічних і поведінкових характеристик усно й письмово висловлювати та тлумачити поняття, думки, почуття, факти й погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів)»* (Турко, 2020: 170). Ця компетентність є основою для правильного та точного вираження інтенцій у різних комунікативних ситуаціях. Завдяки комунікативній компетентності мовець може не лише вибрати правильну граматичну форму для вира-

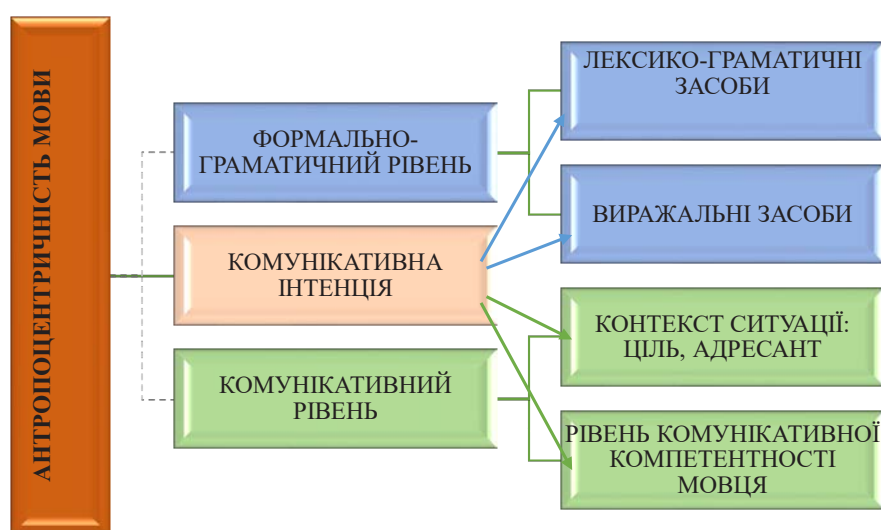

Рис. 1. Мовні та позамовні чинники у процесі моделювання реченнєвої структури

ження своїх намірів, а й адаптувати свою мовленнєву поведінку залежно від соціального контексту, культурних норм і психологічних аспектів співрозмовника.

Моделювання речення тісно пов'язане з комунікативною інтенцією та комунікативною компетентністю, оскільки формування і вибір конкретної структури речення прямо залежить від того, яку мету мовець має на увазі (інтенція) і яку мовну компетентність він має для її досягнення.

По-перше, комунікативна інтенція визначає, яку структуру речення мовець обирає для вираження своїх намірів. Наприклад, якщо інтенція полягає в питанні, то мовець вибирає питальну структуру (наприклад, «*Де ти був?*»). Якщо інтенція полягає в наказі чи проханні, то використовуються наказові або спонукальні форми (наприклад, «*Дай мені це!*» або «*Будь ласка, допоможи!*»). Вибір синтаксичних структур є результатом того, що мовець хоче досягти в комунікації, а саме – отримати відповідь, виконати дію або висловити емоції.

По-друге, комунікативна компетентність забезпечує мовця знаннями та уміннями правильно обрати мовні засоби, щоб ефективно передати свою інтенцію залежно від соціального контексту. Це включає як граматичні (вибір часів, родів, відмінків), так і неграматичні засоби (тональність, інтонацію, невербальні засоби). Мовець може адаптувати структуру речення до умов спілкування – формальних або неформальних, до того, чи є партнером співрозмовник, на якого потрібно зробити особливий вплив (переконання або запитання).

По-третє, моделювання речення в контексті цих двох чинників означає, що мовець, маючи певну інтенцію, використовує комунікативну компетентність для формування таких речень, які найкраще відповідають поставленій меті. Наприклад, якщо інтенція полягає у вираженні здивування або запити, то мовець може вибрати питальну форму (наприклад, «*Справді?*»), а комунікативна компетентність допомагає йому вибрати відповідні синтаксичні конструкції і навіть інтонаційні особливості, щоб запит звучав зрозуміло та ефективно.

З огляду на це окреслюється питання про інваріантні та варіативні моделі речень в українській мові. Модель речень становить абстрактний зразок, що «поєднує в собі достатню кількість ознак, які уможливають побудову речень за такими моделями» (Леута, 2004: 102).

Критерії моделювання речень доцільно, на нашу думку, виокремити такі:

- валентність та модальність дієслова (валентність – «власне-синтаксичний статус члена речення, центральний чи периферійний, відпо-

відно до ієрархії субстанціональної синтаксеми, з якою він корелює, у валентності предиката» (Куц, 2003: 4); модальність – функціонально-семантична категорія, яка виражає ставлення мовця до змісту висловлювання або відношення змісту висловлювання до дійсності);

- морфологічне вираження складників моделі;
- порядок слів у реченні – наскрізного синтаксичного поняття, що зумовлює прямий або ж інверсійний порядок реченнєвих компонентів комунікативною інтенцією;

- когезія та когерентність (когезія стосується конкретних мовних засобів, які забезпечують зв'язок між частинами тексту, зокрема через сполучники, займенники, повтори тощо; когерентність забезпечує смислову зв'язність);

- тип речення залежить від того, який тип інформації передає мовець;

- логічна акцентуація (у кожному реченні є можливість виділення важливої інформації або акцентування на певному аспекті засобами інтонавання, відтак пунктуації);

- складність структури речення залежить від комунікативної мети та стилістичних вимог;

- когнітивна й семантична орієнтація означає, що мовець моделює речення так, щоб воно відображало його сприйняття реальності, об'єктивної ситуації або його внутрішніх переживань;

- семантична рольова структура (структура речення має враховувати, хто є комунікантом, адресатом (кінцевим «споживачем» повідомлення).

«У формально-граматичному аспекті реченнєвірними компонентами є головні члени речення: у двоскладній структурі – це підмет і присудок, в односкладній – це один недиференційований головний член. Як виразники граматичного значення речення – предикативності – головні члени «відповідають» за існування речення як граматичної одиниці, без них речення немає. Тому в мінімальній структурній схемі речення як його мовної формули обов'язковим складником має бути граматичний показник речення, тобто засіб вираження предикативності, модально-часової окресленості речення» (Арібжанова, 2014: 48–49).

Інваріантною моделлю речення української мови є (Adj) S_{N1} + (Adv) P₁ + (Adj) N₂₋₆, напр.: *Догідна мить ... рідко йде сама до рук* (А. Содомора) утворена прямим порядком слів.

Залежно від морфологічного значення предикативного центру та порядку слів виокремлюють такі інваріантні моделі простого речення: S_{nom/voc} + V_f (двоскладне речення з підметом у Н. в. та присудком-дієсловом); S_{nom/voc} + CopAdj_{nom/ins} або CopS_{nom/ins} або CopPrS (двоскладне речення

з підметом у Н. в. та складеним іменним присудком у форму допоміжного дієслова та іменника /прикметника); $Inf + V_{im}$ або $Inf + Cop_{im}Inf$ або $Inf + Cop_{im}Adv$ або $Inf + Cop_{im}S_{nom/ins}$ (двоскладне речення з підметом-інфінітивом / безособовим дієсловом та присудком-інфінітивом / безособовим дієсловом / прислівником / іменником в Ор. в.); V_{im} або $Cop_{im}Inf$ або $Cop_{im}Adv$ (односкладне речення з присудком-дієсловом у безособовій та наказовій формах, прислівником); $Cop_{im}S_{nom}$ (односкладне речення з підметом у Н. в.) (Арібжанова, 2014: 50).

Варіативність реченнєвих моделей, як стверджує О. Леута, досягається синтаксичною деривацією, семантичними зв'язками між елементами речення, прагматичними чинниками, тобто тим, яку інформацію мовець хоче виділити у висловленні (Леута, 2009).

Засобами варіативності реченнєвих моделей є комунікативна інтенція мовця, закономірності порядку слів, формально-граматичні та комунікативні чинники мови.

Висновки. Синтаксична структура речення є не лише формальним механізмом організації мов-

лення, але й складним когнітивним та комунікативним процесом, що відображає зв'язок між мовою, мисленням і об'єктивною реальністю. Формування речень тісно пов'язане з інтерпретацією світу через призму людського досвіду, що підтверджує антропоцентричну природу мови. Комунікативна інтенція виступає ключовим фактором у моделюванні реченнєвої структури, оскільки визначає вибір синтаксичних конструкцій, порядок слів, акцентуацію та інтонаційні особливості, що дозволяють мовцю найточніше передати свої наміри та впливати на адресата. Цей процес є динамічним і варіюється залежно від соціокультурного контексту, прагматичних умов та когнітивних особливостей мовця.

Моделювання речень відбувається на основі інваріантних і варіативних моделей, які залежать від валентності та модальності дієслова, морфологічного вираження складників, порядку слів, когезії та когерентності тексту, логічної акцентуації та когнітивно-семантичних орієнтацій мовця. Гнучкість синтаксичних структур дозволяє передавати широкий спектр значень, включаючи експресивні, емоційні та прагматичні нюанси.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Арібжанова І. Принципи моделювання простого речення. *Українське мовознавство*. 2014. №1(44). С. 42–59.
2. Заболотська О. Типологія комунікативних інтенцій. *Науковий вісник ХДУ. Серія «Лінгвістика»*. 2015. № 22. С. 172–179.
3. Крига Т. Пропозиція як семантичний інваріант речення. *Актуальні проблеми синтаксису* : матеріали Всеукр. наук. конф., присвяченої 85-річчю проф. І.І. Слин'я / від. ред. Н.В. Гуїванюк. Чернівці : ЧДУ, 1997. 159 с.
4. Куц О. В. Семантико-синтаксична структура речень з чотиривалентними предикатами : автореф. дис. ...канд. філол. н. : 10.02.01. Київ, 2003. 20 с.
5. Леута О. І. Модель речення: проблема виділення та кваліфікації. *Гуманітарні науки*. 2004. № 2. С. 102–107.
6. Леута О. І. Дієслівні речення в українській літературній мові: структура, семантика, моделі : автореф. дис. ... д. філол. н. : 10.02.01. Київ, 2009. 35 с.
7. Олійник А. Д. Етапи комунікативного акту як категорії прагмалінгвістики. *Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції «Основні проблеми сучасної науки»*. Т. 19. Філол. науки. Софія : Бел ГРАД-БГ ООД, 2010. С. 37–40.
8. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
9. Турко О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в умовах дистанційного навчання. *Перспективні напрями сучасної науки та освіти* : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Слов'янськ, 19 – 20 травня 2020 року / відп. ред. О. Хващевська. Слов'янськ : Папірус, 2020. С. 168–171.
10. Шабат-Савка С. Категорія комунікативної інтенції: типові вияви та синтаксична реалізація в сучасній українській мові. *Українська мова*. 2013. № 1. С. 104–114.
11. Шабат-Савка С. Комунікативна інтенція в соціолінгвістичному аспекті. *Мова і суспільство*. 2013. Випуск 4. С. 43–51.

REFERENCES

1. Aribzhanova I. (2014) Pryntsyropy modeliuvannia prostoho rechennia. [The principles of modelling a simple sentence]. *Ukrainske movoznavstvo – Ukrainian linguistics*. №1(44). Pp. 42–59 [in Ukrainian].
2. Zabolotska O. (2015) Typolohiia komunikatyvnykh intentsii. [Typology of communicative intentions]. *Naukovyi visnyk KhDU. Seriia «Linhvistyka» – Scientific Bulletin of KSU. Series 'Linguistics'*. №22. Pp. 172–179 [in Ukrainian].
3. Kryha T. (1997) Propozytsiia yak semantychnyi invariant rechennia [The proposition as a semantic invariant of the sentence]. *Aktualni problemy syntaksysu* : materialy Vseukr. nauk. konf., prysviachenoi 85-richchiu prof. I.I. Slynka / vid. red. N.V. Huivaniuk – *Actual problems of syntax* : materials of the All-Ukrainian scientific conference dedicated to the 85th anniversary of professor I.I. Slynko / edited by N.V. Huivaniuk. Chernivtsi : ChDU. 159 p. [in Ukrainian].

4. Kuts O. V. (2003) Semantyko-syntaksyschna struktura rechen z chotyryvalentnymy predykatamy [Semantic and syntactic structure of sentences with four-valued predicates] : avtoref. dys. ...kand. filol. n. : 10.02.01. Kyiv. 20 p. [in Ukrainian].
5. Leuta O. I. (2004) Model rechennia: problema vydilennia ta kvalifikatsii [Sentence model: the problem of selection and qualification]. *Humanitarni nauky – Humanities*. № 2. Pp. 102–107 [in Ukrainian].
6. Leuta O. I. (2009) Diieslivni rechennia v ukrainskii literaturnii movi: struktura, semantyka, modeli [Verb sentences in the Ukrainian literary language: structure, semantics, models] : avtoref. dys. ... d. filol. n. : 10.02.01. Kyiv. 35 p. [in Ukrainian].
7. Oliinyk A. D. (2010) Etapy komunikatyvnoho aktu yak katehorii prahmalinhvistyky [Stages of the communicative act as a category of pragmalinguistics]. *Materialy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Osnovni problemy suchasnoi nauky»*. *Filol.nauky – Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference 'Major Problems of Modern Science'*. *Philological sciences*. T. 19 – V. 19. Sofyia : Bel HRAD-BH OOD. Pp. 37–40 [in Ukrainian].
8. Selivanova O. O. (2008) Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediia [Modern linguistics: a terminological encyclopedia]. Poltava : Dovkillia-K. 712 p. [in Ukrainian].
9. Turko O. V. (2020) Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly v umovakh dystantsiinoho navchannia [Formation of Future Primary School Teachers' Communicative Competence in the Context of Distance Learning]. *Perspektyvni napriamy suchasnoi nauky ta osvity : materialy Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*, m. Sloviansk, 19 – 20travnia / vidp. red. O. Khvashchevska - *Perspective directions of modern science and education : materials of the All-Ukrainian scientific and practical conference*, Sloviansk, 19-20 May / edited by O. Khvashchevska. Pp. 168–171 [in Ukrainian].
10. Shabat-Savka S. (2013) Katehoriia komunikatyvnoi intentsii: typovi vyjavy ta syntaksyschna realizatsiia v suchasniï ukrainskii movi [The category of communicative intention: typical manifestations and syntactic realisation in the modern Ukrainian language]. *Ukrainska mova – Ukrainian language*. № 1. Pp. 104–114 [in Ukrainian].
11. Shabat-Savka S. (2013) Komunikatyvna intentsiia v sotsiolinhvistychnomu aspekti [Communicative intention in the sociolinguistic aspect]. *Mova i suspilstvo – Language and society*. №4. Pp. 43–51 [in Ukrainian].